

*Покачалова А.Г.**

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

В умовах розвитку міжнародних економічних відносин проблема забезпечення виконання зовнішньоекономічних договорів стає дедалі актуальнішою. Особливу увагу дослідників привертають види забезпечення виконання зобов'язань рухомим майном, так як відіграють важливу роль в кредитуванні малих та середніх підприємств в торгових відносинах.

В міжнародних відносинах рухоме майно все частіше використовується в якості забезпечення виконання зобов'язань. Це пов'язано з такими властивостями рухомих речей, як можливість вільного переміщення в просторі, визначення як індивідуальними ознаками, так і родовими, та як правило, відсутністю державної реєстрації. Крім того, на рухоме майно, порівняно з нерухомістю, в меншій мірі розповсюджуються імперативні норми тієї чи іншої юрисдикції. Всі ці ознаки зробили рухоме майно привабливим об'єктом договорів в сфері забезпечення виконання зобов'язань. Слід зазначити, що законодавству та судовій практиці різних держав відомо чимало видів забезпечення виконання зобов'язань у відношенні рухомого майна, які відрізняються не лише за термінологією, а й формою та змістом.

Регулювання способів забезпечення виконання зобов'язань у відношенні рухомого майна в міжнародному приватному праві має певні особливості. Наприклад, регулювання вищевказаних способів може здійснюватися одночасно колізійними нормами зобов'язального права та речового. Це пов'язано з тим, що учасники міжнародних приватноправових відносин як правило забезпечують виконання зобов'язань шляхом укладення договору, який носить акцесорний характер по відношенню до основного зобов'язання. Відповідно, до договорів ускладнених іноземним елементом, застосовуються колізійні норми зобов'язального права. Основними колізійними прив'язками в цій сфері є принципи автономії волі та найбільш тісного зв'язку. Важливою категорією в сфері колізійного регулювання зобов'язальних відносин є зобов'язальний статут. Л.А. Лунц визначав статут як компетентний правопорядок по даному виду відносин [5, с.157]. Зазвичай, під зобов'язальним статутом розуміють право, яке застосовується до зобов'язань, що витікають із односторонніх угод чи договорів [7, с.374]. Як правило, до зобов'язального статуту входять питання дійсності, тлумачення, виконання, припинення договору, права та обов'язки сторін тощо.

Однак, зобов'язальним статутом не охоплюються питання речових прав на майно - предмет договору [3, с.153]. В літературі зазначається, що якщо предметом договору є власність, то його наслідки розщеплюються на зобов'язально-правові та речово-правові, у відношенні яких за певних обставин компетентні два різних статути [4, с.196].

Виникає питання: що включають в себе речові права на майно. В цивільному праві усіх зарубіжних країн основне місце в системі речових прав займає право власності. Крім

* аспірант кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Калакура В.Я.

того, до неї входять й інші речові права, які являють собою права осіб на речі, належні як об'єкти власності іншим особам, і закріплюючі за їх носіями окремі правомочності, які відносяться до правомочностей власника, але не позбавляють останнього права на річ. Зазвичай до них відносять право застави, право утримання, сервітути, узуфрукт тощо [1, с.311].

В сфері регулювання права власності та інших речових прав колізійний метод є основним. Найбільш поширеним колізійним принципом в цій сфері є *lex rei sitae* згідно з яким речові права на рухоме майно визначаються правом країни, в якій це майно знаходиться [6, с.73]. За законом місцезнаходження речі зазвичай вирішується питання чи може ця річ бути предметом речового права, а також проблеми об'єму, порядку виникнення, переходу та припинення речових прав.

Наприклад, в Німеччині законом місцезнаходження речі керуються перш за все, щоб визначити чи могло виникнути речове право (наприклад обтяження), а особливо чи відоме правопорядку країни місцезнаходження майна таке ж речове право і який його зміст: іспанська іпотека рухомого майна не може бути застосована до машини, яка знаходиться в Німеччині [4, с.195].

Застосування принципу закону місцезнаходження речі може викликати наступні труднощі: зміна місцезнаходження речі може призвести до зміни статуту, та іноземні інститути речового права, не відомі праву даної країни, не завжди можуть застосовуватися та враховуватися без адаптації.

Що стосується зміни статуту, то при перетинанні кордону майном його речово-правовий статут, згідно принципу закону місцезнаходження речі, визначається правопорядком країни його нового місцезнаходження. Крім того, в сфері речових прав дуже поширеним є принцип *numerus clausus*, який полягає в законодавчому закріпленні вичерпного переліку обмежених речових прав [2]. На думку А. Майер національна держава для захисту внутрішньодержавного обороту зацікавлена визначити, які речові права та з яким змістом допустимі за її законами [6;73]. А отже, виникає проблема чи буде визнаний іноземний спосіб забезпечення виконання зобов'язань в країні місцезнаходження речі.

Таким чином, можна зробити висновок, що відмінності в правовому регулюванні способів забезпечення виконання зобов'язань в різних країнах призводять до існування значної кількості колізій у процесі транскордонного забезпечення виконання зобов'язань. Як було зазначено вище, виникає необхідність заснування колізійних норм не лише договірних, а й речового права. Крім того, потреба окремого врегулювання виникає в залежності від виду майна, яке слугує забезпеченням (рухоме, нерухоме майно). Всі ці фактори значно ускладнюють проблему міжнародно-правового регулювання забезпечення виконання зобов'язань. На нашу думку, для подолання колізій в правовому регулюванні способів забезпечення виконання зобов'язань у відношенні рухомого майна необхідно посилити процеси уніфікації матеріально-правових норм.

Література

1. Гражданское и торговое право зарубежных государств: Учебник. Отв. ред. Е.А. Васильев, А.С. Комаров. – В 2-х т. – Т. 1.- М.: Международные отношения, 2008.– 560 с.
2. Гражданское право. Том I. [Електронний ресурс], под ред. доктора юридических наук, профессора Е.А.Суханова - М.: Волтерс Клувер, 2004. – Режим доступа до книги: http://for-expert.ru/book_gp1/292.shtml
3. Канашевский Владимир Александрович. Внешнеэкономические сделки: материально-правовое и коллизийное регулирование. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 591с.
4. Кох Х. Международное частное право и сравнительное правоведение / Х.Кох, У. Магнус, П. Винклер фон Моренфельс; пер. с немецкого Ю.М. Юлдашев. – М.: Международные отношения, 2003. – 476 с.

5. Лунц Л. А. Курс международного частного права: В 3-х т. – Том 1. – М.: Спарк, 2002.
6. Майер А. Вещные права в немецком международном частном праве: к вопросу о признании и трансформации по немецкому праву иностранных способов обеспечения исполнения обязательств, относящихся к движимому имуществу /А. Майер.//Государство и право. -2007. - № 1. - С. 73 – 82
7. Международное частное право/ [Л. П. Ануфриева, К. А. Бекашев]; под. ред. Г. К. Дмитриевой. – [2-е изд.]. – М.: Проспект, 2008. – 687 с.